

ja mahdollisena.

Tyler Hamiltonin ja Daniel Coylen kirja avaa varmaan monien silmät, karistaa suomet ja vie uskon urheilun puhtaudesta. Kirjalla on myös mahdollisuus olla muutoksen avain. Se tarjoaa näkökulmaa myös omiin kotimaisiin doping-rikkomuksiin ja ehkä lisää ymmärrystä myös

niihin sortuneisiin urheilijoihin sekä niihin menestyspaineisiin, joissa eri lajien huippu-urheilijat elävät. Se maailma, jossa dopingkäyttö ja toisaalta dopingvalvonta toimivat, tulee tässä kirjassa erinomaisesti läpivalaistua. Huijajia varmaan edelleen on ja heitä syntyy, mutta rehellisyydellä ja puhtaudellakin on

vahva painoarvonsa. Se millainen tasapaino kussakin urheilulajissa vallitsee, on kiinni sekä urheilijoista itsestään että valvontakoneiston tehosta, mutta aivan erityisesti se riippuu yhteiskunnan ja urheiluyhteisön omasta arvomaailmasta.

Hieno kirja tärkeästä aiheesta.

Seurakunnat kumppaneina sosiaalista kysymystä ratkaistaessa

BRIITTA KOSKIAHO

Syyskuussa 2013 Sanna Lehtinen väitteli Helsingin yliopistossa aiheenaan evankelis-luterilaisten paikallisseurakuntien osallistuminen EU:n sosiaalisen rahaston paikallisiin projekteihin. Tutkimus sijoittuu kirkkososiologiaan. Väittelijä on käynyt läpi hankkeet, joissa jokin seurakunta Suomessa on ollut osallisena kunnan ja kolmannen sektorin EU-projekteihin. Keskeinen aihealue muodostuu työllistämishankkeista.

Lehtisen väitöskirjassa huomio kiintyy kahteen keskeiseen teemaan. Ensimmäinen näistä on seurakuntien rooli ja sen kehittyminen yhteiskunnan sosiaalisen kysymyksen hoitamiseksi. Tekijä ei varsinaisesti käy läpi historiaa, mutta tekstistä voi

poimia tietoja ja tulkintoja, jotka antavat tästä kehityspolusta tietoja.

Kirkon ja seurakuntien varhainen tehtävä oli julkisen hallinnon tehtävä paikallistasolla, silloin kun kuntia ei vielä ollut. Paikallisseurakunta huolehti kirkollisten ja uskonnollisten velvollisuuksiensa lisäksi maallisen hallinnon ja siten myös yhteiskunnallisesta sosiaalisesta tehtävästä, mikä kulminoi köyhäinhoitoon. Se oli varsinainen asiantuntija yhteiskunnan sosiaalisen kysymyksen hoitamisessa ennen kuntalaitoksen syntymä.

Kun maallinen hallinto otti suuren osan julkisia hallintotehtäviä pois seurakunnilta ja antoi ne kunnille, seurakun-

Sanna Lehtinen
Julkisen sektorin apulaiset,
kansalaisyhteiskunnan
talkoolaiset
Suomen evankelis-luterilaiset
seurakunnat Euroopan
sosiaalirahaston projekteissa
Helsingin yliopisto, Teologinen
tiedekunta, 2013

nille jäi vielä hallinnollisia velvollisuuksia, kuten kirkonkirjojen pito ja hautausmaiden hoito. Varsinainen tehtävä painotui entistä enemmän uskonnollisten kysymysten hoitamiseen. Sosiaalinen kysymys jäi kuitenkin seurakuntien osittain hoitettavaksi, mutta nyt ne valitsivat vapaaehtoisesti sosiaalisen tehtävänsä sisällön ja laajuuden.

Lehtinen pohtii tätä sosiaal-

ta tehtävää nyky-yhteiskunnassa painottaen seurakuntien yhteisöllistä merkitystä aikana, jolloin yhteisöllisyys koko yhteiskunnassa on entistä enemmän jäänyt erillisiksi saarekkeiksi ja yksilöiden vapaaehtoisen valinnan varaan. Kullakin on omat yhteisönsä mihin liittyä mielenkiintonsa tai tarpeittensa mukaan.

Seurakunnat ovat kokeneet, että niiden vastuulla on hyvinvointivalttiollisen yhteiskunnan väliinpuotoajien huolenpito. Sitä hoidetaan diakoniatöiden avulla. Seurakunta yrittää myös ehkäistä sosiaalisten ongelmien syntymistä ennakolta lasten ja nuorten toiminnallaan. Se tarjoaa myös olkapään yksinäisille, vammaisille ja ikääntyneille, jotka eivät jaksakaan etsiä yhteisöään kokonaisyhteiskunnasta tai jotka kaipaavat tuekseen hengellistä yhteisöä.

EU:n sosiaalirahaston projektit, joihin paikallisseurakunnat ovat osallistuneet, keskittyvät työttömyyden ongelmaan ja työn etsintään. Kirkon sosiaalinen tehtävä on viime vuosikymmeninä ollut kaksijakoinen, toisaalta diakoniatöitä ja toisaalta yhteiskunnallista työtä painottavaa. Edellinen viittaa sosiaalityölle tyypilliseen työotteeseen ja jälkimmäinen laajempaan sosiaalipoliittiseen lähestymistapaan, jossa on pyritty vaikuttamaan myös yhteiskunnan lainsäädännön uudistamiseen ja toimenpiteiden rakentamiseen. Yhteiskunnallisessa työssä on lähestytty työelämää muun muassa siirtämällä pappien tehtäviä teollisuuslaitosten sisälle brittiyhteiskunnasta periytyneen teollisuuspappitoiminnan nimissä. Jako on samantapainen kuin perinteinen jako sosiaalipolitiikan ja sosi-

aalityön välillä, jolloin sosiaalityön lähtökohta on kummunnut yleisen sosiaalipolitiikan tukiverkosta tippuneiden kansalaisten asioiden hoitamisesta.

Monin tavoin tämä jako on monimutkaistunut ajan kuluessa. Väitöskirjassa seurakuntien sosiaalinen tehtävä luetaan yksiselitteisesti diakoniatyön alle. Kuitenkin työhön, työelämään ja työttömyyden hoitoon liittyvät kysymykset ovat olleet perinteisesti yhteiskunnallisen työn olennaista tehtäväkenttää kirkon piirissä. Diakoniatyön keinot on katsottu kapeiksi laajemman yhteiskunnallisen työn kentältä katsoen.

Viime aikoina on alkanut näyttää siltä, että yhteiskunnallinen työ on kirkon piirissä joutunut jotenkin sivuraiteelle. Tätä osoittavat muun muassa keskustellun organisaattoriset muutokset. Jako tulee kuitenkin tärkeäksi juuri tämän tutkimuksen kannalta, koska tutkimuksessa osoitetaan, että seurakuntien diakoniatyö joutuu jotenkin alisteiseen sivuuttajan rooliin EU-hankkeissa. Miten olisi, jos projekteissa näkökulma olisi yhteiskunnallinen työ? Olisivatko rahkeet silloin riittäneet enempään? Olisiko keskusteluyhteys muihin toimijoihin ollut tasaveroisempi kuin nyt?

Lehtinen osoittaa, että seurakunnilla on parapolitiittinen riskikantajan sivurooli projekteissa. Ne toteuttavat EU:n poliittisia tavoitteita, mutta eivät tuo omaa kristillistä arvomaailmaansa mitenkään esille projektityöskentelyssä. Tämä on kuitenkin keskeinen lähtökohta, kun seurakunnat ryhtyvät yhteistyöhön muiden yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa.

Kirkossa on viime vuosina

ja vuosikymmeninä pohdittu omaa roolia yhteiskunnassa ja erityisesti diakoniatöiden ja yhteiskunnallisen toiminnan merkitystä ja tehtävää. Olisikin ollut mielenkiintoista, jos tutkija olisi systemaattisesti verrannut tutkimustuloksiaan kirkon strategioiden esittämiin jäsennyksiin ja ratkaisuihin siitä, miten yhteiskunnan ja kirkon suhteet on ymmärrettävä sosiaalisen kysymyksen hoitamisessa. Harmi, että se on jäänyt tekemättä. Olin puheenjohtajana kirkon yhteiskunnallisen työn ja diakoniatyön strategiatyöryhmässä. Tutkijan esille ottamat kysymykset yhteiskunnan ja seurakuntien välisistä suhteista tulivat tässä työssä varsin tutuiksi. Olisi hyvä, jos tällaisessa tutkimuksessa arvioitaisiin strategian käsityksiä tutkimushavaintoihin nähden systemaattisesti. Strategiat jäävät nyt viiteaineiston tasolle. Tällöin esille tulisi myös ns. kirkon kanta sosiaalisen tehtävän hoitamisesta.

Toinen tutkimuksesta keskeisesti esille nouseva teema on yhteistoiminnan luonne, merkitys ja muutos. Kunta, järjestöt ja paikallisseurakunta sekä yritykset toimivat sosiaalisen tehtävän toteuttamisessa nykyään entistä enemmän toistensa kanssa, jota EU-projektit osoittavat.

Väitöskirjassa perustellaan yhteistoimintaa ymmärtäen se postmodernin yhteiskunnan tavaksi toimia. Se on sopimuksellisuutta. Tämä onkin yksi selityspuolesta. Toinen löytyisi taloudellisten doktriinien muutoksesta.

Hyvinvointivaltio perustui myös sopimuksellisuuteen, tämä ei ole uusi keksintö. Perustana olivat poliittisesti sovitut lainsäädännöllisesti vahvistetut tavat toimia, sanktioina oi-

keudelliset toimet. Hyvinvointivaltiossa järjestelmän sisällä ja järjestelmien kesken tehtiin näkyviä sopimuksia, esimerkiksi työmarkkinasopimukset. Järjestelmä sisälsi myös näkymättömissä olevia sopimuksia esimerkiksi hoivan ja työelämän suhteista. Nämä sisältyivät hoivaa ja työelämää sekä sosiaaliturvaa koskeviin lakeihin.

Oletettiin, että sosiaalinen kysymys saa vähitellen ratkaisunsa, kun vain tehdään päteviä lakeja ja niihin soveltuvia toimintajärjestelmiä. Kuten tutkijakin toteaa, kollektiivinen sopimuksellisuus, josta tässä oli kyse, tuottaa tyydyttäviä ratkaisuja eikä voi juuri ottaa huomioon erityisryhmiä tai -tarpeita kattavasti.

Kun Euroopassa siirryttiin 1990-luvulla EU:n myötä uudenlaiseen ymmärrykseen yhteiskunnallisten toimijoiden välisestä suhteesta, alettiin kritisoida esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmien tehottomuutta. Keinoksi keksittiin yhteistoiminta, kun taloudellisten oppien muutoksen myötä siirryttiin keynesiläisyydestä uusliberalismiin. Ensi vaiheessa painottui puhtaasti taloudellistekninen yhteistoiminta julkisen sektorin ja yksityisen sektorin välillä. EU rahoitti erilaisia infrastruktuurihankkeita eri puolilla aluettaan. Esimerkiksi Irlannin laajat tiehankkeet olivat kuuluisia 1990-luvulla. Niiden avulla pyrittiin vastaamaan laman aiheuttamiin työttömyysvaikutuksiin.

Uusliberalismi korosti voittoa tuottavien yritysten otta-

mista mukaan muiden toimijoiden yhteistoimintahankkeisiin muuallakin kuin vain taloudellisteknisellä sektorilla. Niinpä yritykset tulivat mukaan kumppaneiksi myös sosiaalisen ongelman ratkaisemiseen paikallisella tasolla. Rahoituksessa ja koordinoinnissa keskeisenä toimijana pysyi julkinen sektori, kunta, mutta toiminnan ideointiin ja toteutukseen tuli mukaan muita toimijoita. EU-projekteissa keskeinen rahoituspanos tulee Brysselistä. Kysymys on julkisten toimien kvasimarkkinointumisesta ja kolmannen sektorin toimijoiden vetämisestä mukaan ensi sijassa liiketoiminnallisen ajattelun perusteella toimiin projekteihin.

Lehtinen ei ole sen kummemmin problematisoinut tätä kehitystä. Hänellä ei ole kattavaa makrotason näkemystä tutkittavaan kohteeseen. Toisaalta hän kuitenkin tuo esille tähän prosessiin liittyviä olennaisia osatekijöitä, mutta hän ei liitä niitä yhdeksi kokonaiskuvaksi.

Kumppanuus on siis uudessa vaiheessa, se on monipuolistunut, ja taloudelliset intressit ovat tunkeutuneet entistä tiiviimmin kaikkeen sosiaaliseen toimintaan. Ei olekaan ihme, että seurakunta jää sivurooliin tässä pyörteessä, kun projekteissa näyttää toisaalta puuttuvan kokonaisnäkemys siitä, mikä on seurakunnan todellinen tavoite ja rooli tässä kumppanuudessa, ja toisaalta yhteistoiminta perustuu yksittäisten diakoniatyöntekijöiden toimintaan projekteissa. Tutkimuksen perusteella saa sen kuvan, että

seurakunnat eivät ole ilmaisseet selvästi ja tarmokkaasti omaa tahtotilaansa näiden projektien suhteen eivätkä valinneet niihin tarpeeksi sananvaltaa ja auktoriteettia omaavia toimijoita. Julkinen sektori ja markkinoistamisen kanssa jo vuosia kamppailleet kolmannen sektorin edustajat omaavat sellaista tietotaitoa, jota seurakunnan edustajilla ei ole. Tämän johtopäätöksen tutkimuksen perusteella voi tehdä, vaikka Lehtinen ei itse sitä teekään näin suoraviivaisella tavalla.

Niinpä kritisoisinkin tutkijan lähtökohtaa ymmärtää EU-projekteihin osallistuminen sosiaaliryönteä eikä laajemmasta sosiaalipoliittisesta näkökulmasta. Tosin hän tuo esille yksityiskohdista näistä laajemmistakin seikoista, mutta ei muodosta systemaattista kehystä EU-projekteihin osallistumisen kokonaisuudesta. Yksittäisistä osakysymyksistä nouseviin näkökohtiin keskittyenkin hän saa esille keskeisiä kysymyksiä.

Tutkimusaihe on tärkeä ja toivoisinkin, että Lehtinen jatkaisi aiheen työstämistä vielä jatkotutkimukseksi, jossa hän ottaisi huomioon edellä esitettyjä seikkoja. Kun kumppanuus on nyt laajenemassa julkisen sektorin taipuessa yhä lisääntyvien tarpeiden edessä, on tärkeätä, että yhteistoimintaa analysoidaan näiden nyt heikoiksi osoittautuvien kumppaneiden kannalta. Tämä yhteistoiminta, kumppanuus, ei ole vain julkisten palvelujen markkinoistamisen projekti – tai ei ainakaan saisi olla sitä.